



**Skadeservice:**

**Sikkerhed**

SUS, Serviceerhvervenes  
Efteruddannelsesudvalg

Hanne Kruse, AMU Syd  
Januar 2013



## Skadeservice: Sikkerhed

---

© Ministeriet for Børn og Undervisning (januar 2013). Materialet er udviklet af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg i samarbejde med underviser Hanne Kruse, AMU Syd. Materialet kan frit kopieres med angivelse af kilde. Materialet kan frit viderebearbejdes med angivelse af følgende tekst: "Dette materiale indeholder en bearbejdning af Skadeservice: Sikkerhed, (januar 2013) udviklet for Ministeriet for Børn og Undervisning af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg i samarbejde med underviser Hanne Kruse, AMU Syd.

SUS

Serviceerhvervenes Uddannelsesudvalg

Vesterbrogade 6D, 4.

1620 København V.

Tlf. 32 54 50 55

[www.susudd.dk](http://www.susudd.dk)

[sus@sus-udd.dk](mailto:sus@sus-udd.dk)



## Forord

At udføre specialrengøring i skadeservicebranchen kræver uddannelse.

Dette undervisningsmateriale er udviklet som grundbogsmateriale til brug for AMU kurset i skadeservice "Sikkerhed".

Dette kompendium er et af i alt 4 selvstændige kompendier, som dækker målbeskrivelserne for basiskurserne indenfor skadeservice:

- Skadedokumentation
- Midler og maskiner
- Sikkerhed
- Vand fugt og skimmel

Dette kompendium er udarbejdet af underviser Hanne Kruse, Amu Syd Kolding for Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg.



## Indholdsfortegnelse

Forord .....	2
1. Indledning.....	4
2. APV og skadeservice .....	6
3. Personlige værnemidler.....	7
3.1 Handsker .....	8
3.2 Åndedrætsværn.....	10
3.2.1. Filtrende åndedrætsværn.....	10
3.2.2 Luftforsynet åndedrætsværn .....	13
3.2.3 Brug af åndedrætsværn .....	14
3.3. Høreværn .....	15
3.4 Øjenværn /ansigtsskærme.....	16
3.5 Hovedværn, hjelme .....	17
3.6 Sikkerhedsfodtøj/støvler.....	17
3.7 Arbejdstøj og beskyttelsestøj .....	18
4.0 Brug af kemiske produkter og sundhedsrisiko .....	19
4.1 Leverandørbrugsanvisning.....	20
4.2 Arbejdspladsbrugsanvisning APB.....	21
4.3 Substitution.....	22
4.4 Faremærkning.....	22
4.5 MAL-koder. Kodenummererede produkter .....	25
5. Arbejde i højden .....	28
5.1 Brug af Stiger .....	28
5.2 Stillads.....	30
5.3 Faldsikring.....	31
6. Manuel håndtering – Løftearbejde.....	31
7. Maskinsikkerhed.....	36
8. Psykisk arbejdsmiljø.....	39
9. Personlige reaktionsmønstre.....	40
10. Smiley og arbejdsmiljøcertificering.....	41



## 1. Indledning

Ved udførelse af skadeservice er arbejdsopgaverne meget forskellige og meget specielle. Det kan dreje sig om specielle rengøringsaktiviteter, såsom rengøring efter brand og vandskader, skimmelsvamp-sanering, og industrirengøring (f.eks. ventilationsrens, graffiti fjerning).



Foto: Amu Syd

Til afrensning af de grove snavstyper bruges specielle og stærke specialprodukter.

Der forekommer en del udearbejde på vanskeligt tilgængelige steder. Der udføres specielle aktiviteter såsom afdækning af døre, vinduer og tage, pakning og flytning af løsøre, opsugning af vand, affugtning, specialrengøring, desinfektion, lugtsanering m.m.

Til opgaverne anvendes forskellige typer af værktøj, afdækningsmaterialer, specielle maskiner, stiger, stilladser, pumper, stærke kemiske produkter m.m.

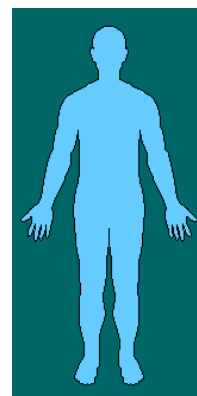
Ofte udføres arbejdet under vanskelige forhold f.eks. i højden, i kældre, og i beskadigede bygninger, og der kan være risiko for tunge løft.

En del sanitører i skadeservicebranchen indgår i skadeservicefirmaets vagt. Der kan være tale om, at der kommer en opringning med et ud kald midt om natten med en opgave, der hurtigt skal igangsættes for at stoppe skaden. Skadeservice skal kunne komme frem til et skadested også i dårligt vejr.

Der forekommer opgaver med sociale rydninger af boliger, eller hvor der i en bolig er fundet en død person. Skadeservice løser også opgaver med rengøring efter selvmord.

Arbejds miljøproblemer i skadeservicebranchen kan relateres til:

- Fysisk arbejdsmiljø
- Kemisk arbejdsmiljø
- Psykisk arbejdsmiljø





## Skadeservice: Sikkerhed

Der er øget opmærksomhed på arbejdsmiljøproblemer i skadeservicebranchen.

Det er vigtigt at have viden om arbejdsmiljø, og at have fokus på egen og kollegernes sikkerhed og sundhed i arbejdsituationerne, herunder rettigheder og pligter.

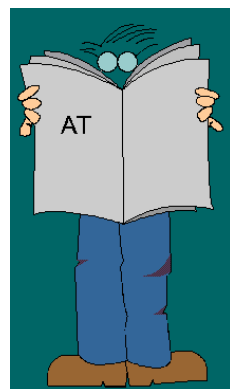
Viden er nøglen til godt arbejdsmiljø!

Skadeservicearbejdet skal kunne udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Sikkerhedsinstruktioner i forhold til bl.a. brug af personlige værnemidler skal overholdes.

### Et godt arbejdsmiljø forebygger arbejdsskader og arbejdsulykker

#### Krav i arbejdsmiljøloven:

"Arbejdet skal tilrettelægges, så det er sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt"



Billede: Idebank

"Arbejdsgiveren skal sørge for, at hver **enkelt ansat**, uanset ansættelsesforholdets karakter og varighed får en tilstrækkelig og hensigtsmæssig oplæring og instruktion i at udføre arbejdet på farefri måde.

Der skal gives oplysninger om de ulykkes- og sundhedsfarer, der evt. er forbundet med deres arbejde, herunder om arbejdsmedicinske undersøgelser, den ansatte har adgang til."

Oplæring og instruktion skal navnlig ske i forbindelse med:

- ansættelsen
- forflyttelse eller ændring af arbejdsopgaverne
- indførelse eller ændring af arbejdsudstyr
- indførelse af ny teknologi



### 2. APV og skadeservice

Skadeservicearbejdet skal planlægges og tilrettelægges, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. En forudsætning herfor er, at der foretages en sikkerheds- og sundhedsmæssig vurdering på arbejdspladsen.

Denne vurdering er en **arbejdspladsvurdering**, en **APV**. Det er arbejdsgiverens pligt, at der udarbejdes en skriftlig APV.

Virksomheden kan selv vælge, hvilken måde APV'en gennemføres på, men APV'en skal indeholde:

- Identifikation og kortlægning af virksomhedens arbejdsmiljøforhold.
- Beskrivelse og vurdering af virksomhedens arbejdsmiljøproblemer.
- Inddragelse af virksomhedens sygefravær med henblik på at vurdere, om der er forhold i virksomhedens arbejdsmiljø, som kan medvirke til sygefraværet.
- Prioritering og opstilling af en handlingsplan til løsning af virksomhedens arbejdsmiljøproblemer.
- Retningslinjer for opfølgning på handlingsplanen.

**Arbejds miljørepræsentanten og den øvrige sikkerhedsorganisation skal inddrages i hele processen med APV'en på arbejdspladsen.**

Revision af APV:

Senest  
hver 3. år

og

Når der sker  
ændringer i  
arbejdet,  
arbejdsprocesser,  
arbejdsmetoder  
m.m.



Billede: Idebank

Branchearbejds miljørådet for service og tjenesteydelser har udarbejdet en vejledning om APV i Industri- og skadeservicebranchen.

Se [www.barserviceogtjenesteydelser.dk](http://www.barserviceogtjenesteydelser.dk) eller [www.arbejdsmiljøbutikken.dk](http://www.arbejdsmiljøbutikken.dk)

I skadeservicebranchen arbejdes der ofte under vanskelige og uforudsigelige forhold, og arbejdspladserne er skiftende.

Der skal udarbejdes en APV for:

- de skiftende arbejdspladser (ude - arbejdspladser)
- de faste arbejdspladser (arbejdet på skadecenteret)



Billede: Idebank

Grundet **uforudsigeligheden** i hvilke arbejdsmiljøproblemer, der er på et nyt skadested, kan der her tages udgangspunkt i en generel APV for opgavetyperne på et udkald.



### 3. Personlige værnemidler

Hvis skadeservicearbejdet ikke på anden måde kan udføres sikkerhedsmæssigt forsvarligt, skal der bruges personlige værnemidler.

Det skal først vurderes om risikoen kan begrænses eller forebygges ved f.eks. ventilation, eller om det på anden måde er muligt at overflødiggøre brug af personlige værnemidler.

#### Krav til værnemidler



Billede: Idebank

- Være CE mærkede
- Velegnet til opgaven
- Tilpasset den enkelte bruger
- Tilpasset til opgaven, produkter og maskiner, som anvendes
- Brugsanvisninger, der giver oplysninger om brug, vedligeholdelse, og kriterier for hvornår, de skal kasseres

#### Arbejdsgiverens pligt og ansvar:

- Skal sørge for instruktion i brugen af personlige værnemidler.
- Skal afholde udgifter til anskaffelse og vedligeholdelse af personlige værnemidler.
- Er ansvarlig for, at medarbejderen anvender de udleverede personlige værnemidler til arbejdsopgaven.
- Har ejendomsretten til værnemidlerne.

Yderligere informationer - se arbejdstilsynets bekendtgørelser:

[www.at.dk](http://www.at.dk)

- om sikkerhedskrav m.v. til personlige værnemidler

- om brug af personlige værnemidler

#### Husk:

- at dokumentere og registrere forbruget af personlige værnemidler og andet sikkerhedsudstyr i sagsrapporten!

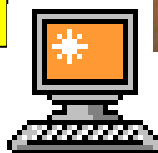


Foto: Hanne Kruse





### 3.1 Handsker





Arbejdsopgaverne i skadeservicebranchen vil normalt gøre det nødvendigt at anvende handsker.

Hænder og underarme skal beskyttes af **egnede handsker**.

Graden af beskyttelse afhænger af, hvilket materiale handskerne er lavet af, og hvad handskerne skal beskytte imod, samt hvor længe handskenen kan modstå f.eks. den kemiske påvirkning, den udsættes for (gennembrudstid).

**Forskellige handsketyper til forskellige arbejdsituationer i skadeservice:**

**Vælg den rigtige handsketype:**

Arbejdsopgaver	Krav til egenskaber	Bemærkninger
Våd arbejde 	Handskerne skal beskytte mod vand og kemiske påvirkninger.	Stof eller læderhandsker beskytter ikke mod kemiske stoffer, dette gælder også for engangshandsker.
Slid/ risiko for splinter fra træ og lign.		Brug arbejdshandsker, læder eller tykke gummihandsker.
Risiko for stikskader fra kanyler og lign. – specialhandsker.	Stikfaste 	Specialhandsker
Arbejde med vibrerende udstyr/værktøj: f.eks. brug af vinkelsliber, borehammer, rillefræser, isblæsning, højtryksrensning, sandblæsning o. lign.		Brug af vibrationshæmmende handsker
Håndtering af forurenede spildevand, kloakvand.		



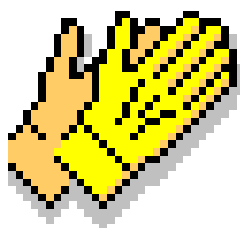
## Skadeservice: Sikkerhed

---

Handskerne skal være rene og tørre.  
Hold dem rene både ind og udvendigt.  
Hæng handskerne til tørre.

Brug underhandsker af bomuld, der kan opsuge sved, så huden forbliver tør  
(bomuldshandskerne skiftes, når de er fugtige)

Oplysninger om handskernes beskyttelsesgrad kan fås fra leverandørens datablad og ved de anførte piktogrammer, der kan være trykt på handsken, emballagen eller være anført i databladet.



Billede: Idebank



Skift handsker - når handsker ved brug ændrer:

- Størrelse og form.
- Farve
- Overflade - f.eks. om handskerne er blevet klistrede og fedtede, eller er utætte.

**Husk,  
at kontrollere om  
der er skader på  
handskerne!**

Dette er fingerpeg om, at handskerne ikke længere giver tilstrækkelig sikker beskyttelse.

Ringe, ure og andre smykker på hænderne bør ikke bæres under arbejdet. Smykkerne øger muligheden for kontakt mellem kemi / fugt og huden, også selv om der bruges handsker. Dette kan medvirke til, at der kan opstå hudproblemer.

Standarder for handsker:

EN 374: beskytteshandsker mod kemikalier og mikroorganismer.

EN 388: mekanisk beskyttelse.

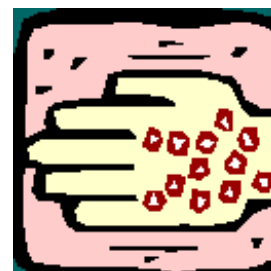
EN 420: generelle krav til beskytteshandsker.



Kemikalier kan nedbryde hudens forsvar, gå i blodet og trænge ind i kroppen.

Hud, der udsættes for kemikalier kan blive irriteret, og der kan udvikles eksem og allergi.

**Virningen kommer ikke nødvendigvis med det samme, men kan komme SENERE!**



Billede: Idebank

For yderligere informationer om beskyttelsehandsker, se arbejdstilsynets hjemmeside [www.AT.dk](http://www.AT.dk) - og leverandørens informationer.

### 3.2 Åndedrætsværn

Åndedrætsværn beskytter luftveje og lunger mod skadelige påvirkninger, og beskytter også mod, at der ikke kommer skadelige stoffer ind i kroppen via lungerne.



Billede: Idebank

**Hvad består forureningen i luften af?**

**Er det sod, røgpartikler, støv, dampe/aerosoler, skimmelsvampe og deres sporer m.m.?**

**Kontakt arbejdsmiljørepræsentanten og arbejdslederen, hvis der er tvivl om hvilken type af udstyr, der skal anvendes.**

Der skal bruges åndedrætsværn, hvis en sundhedsfarlig luftforurening ikke kan nedbringes ved hjælp af tekniske foranstaltninger. Åndedrætsværnet skal bruges straks fra arbejdets begyndelse. Der skal tages hensyn til arbejdets art og opgavens varighed ved valg af åndedrætsværn.

#### 3.2.1. Filtrerende åndedrætsværn

- A) Kan være en helmaske, en halvmaske, en kvartmaske.
- B) Filtrerende åndedrætsværn med turboenhed / turboudstyr.
  - en fællesbetegnelse for alle åndedrætsværn, hvor brugeren ikke selv skal suge luften gennem filteret eller filtrene.
  - Turboudstyr forveksles ofte med luftforsynets åndedrætsværn. Luften tages fra omgivelserne og renses ved filtrering.



## Skadeservice: Sikkerhed

---

Derfor beskytter filtrerende åndedrætsværn **ikke** mod iltmangel i omgivelserne.

### Typer af filtre:

Maskerne er med udskiftelige filtre mod partikler/ og eller gasser.

#### A) Partikkelfiltre (støvfiltre)

Disse filtre beskytter ikke mod gasser og dampe.  
Farvekode hvid.



Foto: Hanne Kruse

Filtre mærket med **S** er kun til brug mod faste partikler

Filtre mærket med **L** beskytter også mod væskeformige aerosoler

Filtre mærket med **SL** beskytter mod faste partikler og væskeformige aerosoler

Filtrene inddeles i klasser efter graden af beskyttelse:

#### P1- laveffekt

**Har den laveste udskillelsesgrad, beskytter kun i begrænset grad mod støv.**

**Må ikke bruges imod f.eks. asbestfibre og støv af kvarts (sand).**

#### P2- middeleffekt

**Har en større udskillelsesgrad end et P1 filter. P2 filtre beskytter mod sundhedsskadeligt og giftigt støv, men ikke mod bakterier og virus, og radioaktivt støv. Kan beskytte mod faste partikler eller både mod faste partikler og aerolsoldråber af væsker.**

#### P3- højeffekt

**Har den største udskillelsesgrad og beskytter foruden mod sundhedsfarligt og giftigt støv også mod bakterier, virus og radioaktivt støv.**

#### B) Gasfiltre til hel - eller halvmasker.

Disse filtre beskytter ikke mod partikler (støv).

Filtrene opdeles i klasser og typer.

**Klasser** angiver, hvor store mængder gasser og dampe, som filtret kan optage.

Klasse 1	Lavkapacitets- filter
Klasse 2	Middelkapacitets- filter
Klasse 3	Højkapacitets- filter



Foto: Hanne Kruse



Foto: Hanne Kruse



## Skadeservice: Sikkerhed

### Gasfiltrertyper:

Valg af filtertype afhænger af, hvilken type af forurening, det drejer sig om.

Se filterguide fra leverandøren.

Klasser	Filtertype	Farvekode	Beskytter mod
Klasse 1 Klasse 2 Klasse 3	<b>A</b>	Brun	Dampe fra organiske opløsningsmidler med kogepunkt over 65°C. f.eks. mineralisk terpentint og toluen. A1 filtre skal benyttes som engangsfiltre (kort varighed - ½ time) Mest anvendt er et A2 filter.
	<b>AX</b>	Brun	Dampe fra organiske opløsningsmidler med kogepunkt på/ under 65°C. (Se leverandørens anvisning).
	<b>B</b>	Grå	Klor, cyanbrente o.lign. gasser
	<b>E</b>	Gul	Svovldioxid o.lign gasser
	<b>K</b>	Grøn	Ammoniak (salmiak) o.lign. gasser
	<b>Hg-P3</b>	Rød - hvid	Dampe fra kviksølv og partikler
	<b>NO-P3</b>	Blå - hvid	Nitrøse gasser og partikler
	<b>SX</b>	Violet	Specielle stoffer

### Kombineret filter:

Et kombineret filter består af et egnet støvfilter og et egnet gasfilter.

Yderst mod forureningen placeres støvfilteret-

En sådant filter beskytter både mod støv og gasser.



Foto: Hanne Kuse



### **Turboudstyr** (filtrerende åndedrætsværn med turboenhed)

Det filtrerende åndedrætsværn kan være forsynet med en batteridrevet motor (turboudstyr), som en hjælpemotor til vejtrækningen.

Det gør det nemmere at trække vejret end med et filtrerende åndedrætsværn uden turboenhed.

Luften blæses igennem et eller flere filtre. Filtrene kan være placeret i bælte.

Turboudstyret består af

- Egnede filtre, kan være med partikelfilter, gasfilter eller en kombination
- En turboenhed (batteridrevet blæser)
- En ansigtsdel, en hel eller halvmaske, en hætte



Foto: Hanne Kruse



Foto: Hanne Kruse

### **3.2.2 Luftforsynet åndedrætsværn**

Der findes forskellige typer af åndedrætsværn, som sikrer brugerens vejtrækning med luftforsyning med ilt.

Det kan være v.h.a. en kompressor, trykluftapparater, kredsløbsapparater med komprimeret ilt, eller selvsugermasker, hvor brugeren trækker vejret gennem en slange, som føres til frisk luft.

Skal bl.a. anvendes:

- når der er eller kan opstå iltmangel i indåndingsluften.
- når luftforureningen forekommer i høje koncentrationer.
- hvis forureningens bestanddele er ukendte eller koncentrationen er ukendt.



### 3.2.3 Brug af åndedrætsværn

**Det er anstrengende, at trække vejret igennem et åndedrætsværn.**

Når der bruges et almindeligt åndedrætsværn trækker brugeren ved egen kraft vejret gennem filtret.

Der kan være andre gener f.eks. ved kontakten af masken på huden, og fysiske vanskeligheder ved udførelsen af det praktiske skadeservicearbejde.

Beskyttelse:	Ved forurening i luften	Ved iltmangel
<b>Filtrerende åndedrætsværn</b>	<b>ja</b>	<b>nej</b>
<b>Turboudstyr</b>	<b>ja</b>	<b>nej</b>
<b>Friskluftforsynet åndedrætsværn</b>	<b>ja</b>	<b>ja</b>

Arbejdstilsynet stiller krav til, hvor lang tid på en arbejdsdag en person max. må udføre arbejde med åndedrætsværn:

**En opgave varer mere end 3 timer:**

Der skal ved arbejdets begyndelse anvendes luftforsynets åndedrætsværn eller filtrerende åndedrætsværn med en blæser (turboenhed)

**Almindeligt åndedrætsværn må max benyttes 3 timer om dagen.**

Luftforsynets åndedrætsværn og filtrerende åndedrætsværn med turboenhed må benyttes **hele dagen med passende pauser.**

I pauserne kan der udføres andre arbejdsopgaver, der ikke kræver brug af åndedrætsværn.

Ved asbestarbejde må man kun arbejde i 6 timer på en arbejdsdag med luftforsynet åndedrætsværn.

Dette gælder også for arbejde med kodenummererede produkter/ kemikalier.

**Kontrol:**

1. Kontroller masken for fejl og mangler inden den tages i brug
2. Tæthed:  
Det er vigtigt, at kontrollere om åndedrætsværnet slutter tæt nok til ansigtet.  
Afprøv dette ved at lukke for filteret med hånden eller med plast.  
Kontroller derefter om masken kan holde over/ undertryk i 10 sek.
3. Tilpas masken korrekt



For yderligere information om åndedrætsværnet, læs leverandørens brugsanvisning. De generelle regler findes på [www.at.dk](http://www.at.dk)  
Arbejdstilsynets meddelelse om Åndedrætsværn

Husk!

- Hold åndedrætsværnet rent og tørt.  
Opbevar både maske og filtre renligt i en ren pose eller i en ren boks til næste gang.
- Skift filter/maske senest, når forureningen kan lugtes eller modstanden bliver for stor. Hav en rutine!

### 3.3. Høreværn

Støj er skadeligt - hørelse nedbrydes langsomt og kan ikke gendannes.

Grænseværdien for støj er 85 dB.

Hvis støjbelastningen er over 80 dB, eller vurderes til at være skadelig eller stærkt generende skal der anvendes høreværn ved arbejdes begyndelse.

#### Der findes to typer af høreværn

1. Ørekopper, som dækker ørerne.  
Der er forskel på ørekoppernes støjdemping, der findes særlige kraftige typer.  
Der fås elektroniske ørekopper, som også kan være med radio.  
Nogle øreværn kan foldes sammen.  
Hørekkopper har typisk en dæmpningsgrad på 20-30 dB.  
Bør bruges ved brug af f.eks. brug af vinkelsliber, sandblæsning, isblæsning, rillefræsere og borehammer.



Foto: Hanne Kruse

2. Ørepropper, som anbringes i øregangene.  
Disse ørepropper kan være lavet, så de kan udvide sig. De trykkes sammen og placeres i øregangen helt inde i øret. Når de er placeret korrekt kan de give en god dæmpning.



Tegning: AT





### Typisk er dæmpningsgraden 10-20 dB for ørepropper.

Individuelt tilpassede propper, er fremstillet efter et aftryk af øregangene.

Bøjlehøreværn er to ørepropper på en bøjle.

Ørepropper bør kun anvendes ved arbejdsopgaver af kortere varighed.

Husk at sætte dem i ørene med rene hænder.

Ørepropper vaskes ikke, men kasseres.

CE- standarder for høreværn bl.a.:

EN 352-1 Kopper

EN 352-2 Propper

EN 352-3 Hjelmkopper

EN 352-4 Niveau- afhængige ørekopper

Se også  
arbejdstilsynets  
vejledninger på  
[www.at.dk](http://www.at.dk)  
om støj

### 3.4 Øjenværn / ansigtsskærme

For at beskytte øjnene mod støvkorn, metalspåner, gløder fra vinkelslibning o.lign. samt ætsende kemiske stoffer, kan det være nødvendigt at bruge egnet øjenværn, men de beskytter ikke hele ansigtet. Nogle typer giver mulighed for at alm. briller kan bruges indenunder.

Kategorier for øjenværn og ansigtsbeskyttelse:

1. Stelbriller, beskyttelsesbriller med polycarbonat eller acetat.
2. Googles = lukkede briller.  
Disse briller slutter tæt til ansigtet og kan være lukkede eller ventilerede.



Foto: Hanne Kruse



Foto: Hanne Kruse

3. Ansigtsskærme og visirer.

Kan fås som pandeskjold med visir eller visir, som kan sættes på en hjelm. Beskytter ansigtet, hvis der er risiko for sprøjt/stenk eller støvpartikler. Der kan bruges egne briller.

Gældende standard for beskyttelsesbriller og visirer: EN 166



### 3.5 Hovedværn, hjelm

Skal bruges ved arbejde i en brandtomt, anhugningsarbejde, bygge og anlægsarbejde, stilladsarbejde m.m.

Hjelmen skal kunne tilpasses den enkelte bruger.

Hjelmens levetid: se producentens brugsanvisning.

Udsættelse for sollys forringer sikkerhedsevnen, så hjelmens levetid afkortes.

En hjelm skal udskiftes, hvis den er blevet udsat for et kraftigt tryk, klem eller et fald fra større højder. Dette gælder også selvom der ikke er synlige skader.

CE standarder for hjelme:

EN 397 Almindelige sikkerhedshjelme.

EN 443 Brand og ambulancehjelme.

EN 812 Hårde arbejdshjelme – Bump Caps



Foto: Hanne Kruse

Se også  
arbejdstilsynets  
meddelelse om  
beskyttelseshjelme på  
[www.at.dk](http://www.at.dk)

### 3.6 Sikkerhedsfodtøj/støvler

Til skadeservicearbejde skal der anvendes sikkerhedsfodtøj, der har tåkappe, sømværn, skridsikker såler og som er vandafvisende.



Foto:  
Hanne Kruse

Ved brandfare skal der anvendes antignistsikret fodtøj.  
Sikkerhedsfodtøj opdeles i 2 klasser:

Klasse 1: fodtøj fremstillet af læder og lign.

Klasse 2: fodtøj fremstillet af gummi eller polyurethan.



Foto: Hanne Kruse

Standard for sikkerhedssko: EN ISO 20344 og EN 13287 (standard for skridsikket fodtøj).

Se også Arbejdstilsynets vejledning om Værnefodtøj  
på [www.at.dk](http://www.at.dk)



### 3.7 Arbejdstøj og beskyttelsestøj

Beskyttelsestøj eller beskyttelsesbeklædning er heldragter eller lignende, der f.eks. beskytter mod at kemikalier, kulde eller skimmelsvamp i at trænge igennem dragten.



Foto: Hanne Kruse

Hvis dragten skal beskytte mod kemikalier er det nødvendigt at vide, hvor lang tid det tager det aktuelle kemikalie at trænge igennem dragten (gennembrydningstid).

Få viden herom ved at læse brugsanvisningen, se på afmærkningen (piktogrammer) og/eller spørg leverandøren.

Vær også opmærksom på, om dragten skal beskytte mod flere påvirkninger på en gang samtidigt, f.eks. kemikalier, temperatur og slidtage m.m.

For beskyttelsesbeklædning beskriver CE standarden EN340:2004 de generelle krav. Det drejer sig om krav til ydeevne for ergonomi, uskadelighed, størrelse, holdbarhed, ældning, forenelighed og mærkning, såvel som kravene til information fra leverandøren ved levering.

Ved udførelse af skadeservicearbejde kan særlige standarder være gældende f.eks. EN 471 om synlighed (krav om reflekser).

#### **Vælg det rette arbejdstøj i forhold til arbejdsopgaven.**

Shorts er ikke et korrekt valg ved arbejde i en brandskadede bygning.

Uanset vejret er det vigtigt altid at være tør og varm. Arbejdstøjet skal medvirke til at forebygge, at musklerne bliver kolde og stive, ellers kan det medvirke til f.eks. at give pludselige rygskader, muskelinfiltrationer m.m.



Foto: Hanne Kruse



## Skadeservice: Sikkerhed

### Knæpuder:

Det er meget hårdt for knæene, hvis der udføres arbejde i knæliggende stilling. Rigtig anvendelse af knæpuder kan nedsætte belastningerne.

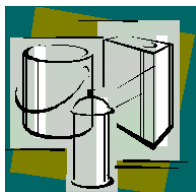
Knæpuderne kan placeres i påsyede lommer i arbejdsbukserne.

Knæpuderne må ikke kunne stramme eller hæmme bevægelserne.



Billede: Idebank

### 4.0 Brug af kemiske produkter og sundhedsrisiko



Billede: Idebank

I skadeservicebranchen kræver arbejdets karakter ofte, at der indgår brug af forskellige typer af stærke midler.

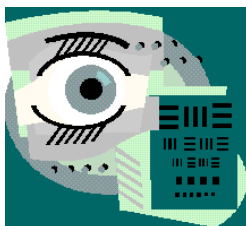
Det kan dreje sig om f.eks. rengøringsmidler til afrensning af sod, graffitifjerningsmidler og desinfektionsmidler.

Specialrengøringsmidler kan indeholde stærkt ætsende indholdsstoffer eller organiske opløsningsmidler, der kan give særlige gener.

Ved arbejdsmiljømæssig vurdering af produktet:

- vær opmærksom på:

- midlernes sammensætning, indholdsstoffer
- koncentration
- pH
- faremærkning



Billede: Idebank

Læs  
leverandørbrugs-  
anvisningen  
og  
arbejdspladsbrugs-  
anvisningen (APB)



### 4.1 Leverandørbrugsanvisning

Brugsanvisningen skal være dateret.

Den skal have følgende overskrifter (16 punkter) og indeholde oplysninger om:

1. **Identifikation af stoffet/materialet og fremstiller, leverandør eller importør,** herunder oplysninger om handelsnavn, et eventuelt produktregistreringsnummer (PR-nr.) tildelt af arbejdstilsynet samt anvendelsesområder.
2. **Sammensætning/oplysninger om indholdsstoffer,** herunder de stoffer og materialer, der er klassificeringspligtige efter miljøministeriets regler.
3. **Fareidentifikation**
4. **Førstehjælpsforanstaltninger**
5. **Brandbekæmpelse,** herunder oplysninger om forholdsregler ved brand.
6. **Forholdsregler over for udslip ved uheld,** herunder oplysninger om forholdsregler ved spild
7. **Håndtering og opbevaring,** herunder oplysninger om sikkerhedsforskrifter ved oplagring
8. **Eksponeringskontrol/personlige værnemidler,** herunder oplysninger ved udsættelse for stoffet eller materialer og om brug af personlige værnemidler.
9. **Fysisk- kemiske egenskaber**
10. **Stabilitet og reaktivitet,** herunder oplysninger om egenskaber ved opvarmning og brand
11. **Toksikologiske oplysninger (sundhedsfarlige egenskaber),** oplysninger om eventuelle symptomer ved indtagelse eller optagelse i organismen
12. **Miljøoplysninger**
13. **Bortskaffelse** herunder oplysninger om forholdsregler ved bortskaffelse
14. **Transportoplysninger**



Foto: Hanne Kruse

Hvis kemi i øjet,  
skyl med vand.  
Øjenskylleflaske  
med rent vand  
er velegnet!



Billede: Idebank



### 15. Oplysninger om regulering,

Herunder oplysninger om f.eks. anvendelsesbegrænsning, krav om særlig uddannelse, særlige krav til alder m.v.

### 16. Andre oplysninger

Leverandørbrugsanvisninger skal være let tilgængelige for brugeren, f.eks. kan de opbevares i sikkerhedsmapper på skadecenteret og i bilerne.

Mange leverandører har deres leverandørbrugsanvisninger tilgængelige på nettet.

## 4.2 Arbejdspladsbrugsanvisning APB

For faremærkede midler skal der også være en **arbejdspladsbrugsanvisning APB**, som består af leverandørbrugsanvisningen og arbejdspladsens specifikke oplysninger om arbejdspladsens lokale forebyggende foranstaltninger.

Der skal udarbejdes en APB for farlige stoffer og materialer.

APB'erne skal opbevares tilgængeligt og være ajourført.

En APB kan være et tillægsskema til leverandørbrugsanvisningen.



Billede: Idebank



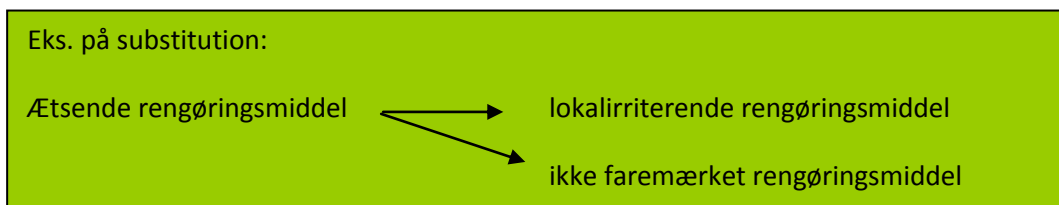
Billede: Idebank



### 4.3 Substitution

Substitution  
betyder erstatning

Et sundhedsskadeligt rengøringsmiddel skal erstattes af et mindre skadeligt middel, eller mindre generende middel, hvis det er teknisk muligt.



**Brug altid det kemikalie, der er mindst farlig til den opgave, der skal udføres.**

### 4.4 Faremærkning

Sundhedsfarlige stoffer skal være mærkede.

Mærkningen giver fortrinsvis oplysninger om akut fare.

Faremærkningen skal være placeret på etiketten på dunken.

Faremærkningen angives ved hjælp af symboler.

I hele EU er faremærkning og klassificering af farlige stoffer ens.

Producenten eller importøren har pligt til at mærke produkterne med faresymboler og R og S sætninger.

**Husk:**

**Læs etiketten.**

**Læs leverandørbrugsanvisning og APB.**

**Brug kun kemiske midler til det, de er beregnet til.**

**Bland aldrig rengøringsmidler.**

**Overhold doseringen.**



**Vær opmærksom på farerne og undgå uheld!**

Der er indført et nyt globalt faremærkningssystem, hvor faresymbolet er sort på en hvid baggrund i en kvadratisk figur med rød kant.

**I en overgangsperiode** indtil 2017 kan man på nye produkter støde på både de gamle og de nye symboler.














## Skadeservice: Sikkerhed

Nye symboler	Betydning	Gamle symboler
 <b>Sundhedsfare</b>	<p>Irriterer ved kontakt med hud og øjne. Kan give allergi ved hudkontakt og luftvejsirritation, sløvhed eller svimmelhed.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Afhængig af farerne, anbefales det at bruge beskyttelsehandsker og øjenbeskyttelse alt efter farens art. Hvis der er risiko for luftvejsirritation, sløvhed eller svimmelhed, bør indånding undgås (masker).</p>	<p>X<sub>n</sub> X<sub>i</sub></p>  Sundhedsskadelig Lokalirriterende
 <b>Ætsende</b>	<p>Ætsende på huden, kan give alvorlige øjenskader.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> brug beskyttelsehandsker og øjenbeskyttelse og undgå indånding.</p>	<p>C X<sub>i</sub></p>  Ætsende Lokalirriterende
 <b>Akut giftig</b>	<p>Livsfarlige – livstruende. Akut giftighed - er giftige at indtage, få på huden eller indånde.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Brug åndedrætsværn, beskyttelsehandsker, øjenbeskyttelse og særligt arbejdstøj. Kan kræve en særlig købstilladelse. Produkterne skal opbevares under lås. Bortskaffelse af indhold og emballage skal ske i henhold til gældende lovgivning.</p>	<p>T<sub>x</sub> T</p>  Meget giftig Giftig X <sub>n</sub>  Sundhedsskadelig
 <b>Kronisk sundhedsfare</b>	<p>Kræftfremkaldende. Skader på arveanlæg. Skader forplantningsevne. Kan give allergi ved indånding. Specifik organskade.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Undgå indånding. Brug beskyttelsehandsker og øjenbeskyttelse, ved risiko for stænk i øjnene.</p> <p><b>Indhold og emballage skal bortskaffes i henhold til gældende lovgivning.</b></p>	<p>T X<sub>n</sub></p>  Giftig Sundhedsskadelig





## Skadeservice: Sikkerhed

 <p><b>Brandfarlig</b></p>	<p>Brandfarlige væsker og deres dampe, gasser, aerosoler og faste stoffer.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Rygning og brug af åben ild er forbudt i nærheden af disse produkter. Beholderen skal holdes tæt lukket, og opbevares på et køligt og velventileret sted. Brug beskyttelseshandsker og øjenbeskyttelse ved risiko for stænk i øjnene.</p>	 <p>Yderst brandfarlig Meget brandfarlig</p>
 <p><b>Gasser under tryk</b></p>	<p>Gasser i beholdere under tryk, fx gasflasker</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Gasser under tryk skal opbevares på et godt ventileret sted og må ikke stå i sollys. Sørg for at alle slanger og fittings er tætte.</p>	<p>Der eksisterede ikke tidligere et symbol for denne fare.</p>
 <p><b>Brandnærende</b></p>	<p>Kan forårsage eller bidrage til forbrænding af et andet produkt.</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Rygning og brug af åben ild er forbudt i nærheden af disse produkter. Opbevares fjernt fra brandbare produkter. Brug beskyttelseshandsker og øjenbeskyttelse ved risiko for stænk i øjnene.</p>	 <p>Brandnærende</p>
 <p><b>Miljøfare</b></p>	<p>Produkter, som er skadelige for miljøet</p> <p><b>Forholdsregler:</b> Udslip til miljøet skal undgås. Må ikke hældes i kloak, medmindre det er formålet med produktet. Bortskaffelse af indhold og emballage skal ske i henhold til gældende lovgivning.</p>	 <p>Miljøfarlig</p>
 <p><b>Eksplosiv</b></p>	<p>Eksplosive kemikalier og artikler</p> <p><b>Forholdsregler:</b> holdes væk fra varme, gnister og åben ild, og der må ikke ryges i nærheden af disse produkter. Beskyttelsesbriller anbefales. Vær opmærksom på lovgivningen i forhold til opbevaring og bortskaffelse.</p>	 <p>Eksplosiv</p>



## Skadeservice: Sikkerhed

Foruden faremærkningen skal risikoangivelser og sikkerhedsforskrifter medvirke til, at produktet kan anvendes, uden at brugeren tager skade.

Oplysningerne gives i nummererede, standardiserede sætninger.

### R-sætninger - risikoangivelser:

Oplyser om den risiko, som der er ved at bruge produktet.

Eks:

R 22: - farlig ved indtagelse

R 34: - ætsningsfare

R 36:- irriterer øjnene

R 38:- irriterer huden

### S-sætninger-

### sikkerhedsforskrifter:

Oplyser om de sikkerhedsregler, der er ved brug af produktet.

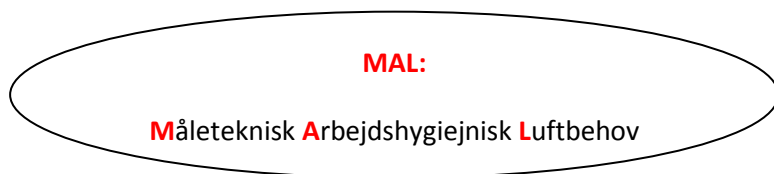
Eks:

S 26:- kommer stoffet i øjnene, skylles straks grundigt med vand, og læge kontaktes.

S 37: -brug egnede handsker under arbejdet.

S 39: -brug beskyttelsesbriller/ansigtsskærm under arbejdet.

## 4.5 MAL-koder. Kodenummerede produkter



Billede: Idebank

Nogle typer af kemikalier skal være forsynet med et kodenummer f.eks. malinger, lime, fuge - og spartelmasser, fortyndings- og rensningsmidler. Disse midler kan indeholde organiske opløsningsmidler.

Opløsningsmidler kan give gener i form af svimmelhed, hovedpine og luftvejsirritation, i særlige tilfælde kan de give skader på lever, nyre og hjerne.

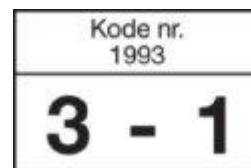
Så disse produkter skal håndteres med omtanke.



## Skadeservice: Sikkerhed

MAL koden fortæller om sikkerheden:

Et kodenummer oplyser om hvor farligt produktet er, og angiver behovet for beskyttelse ved brug af produktet.



Et kodenummer består af to tal med en bindestreg imellem samt et årstal.

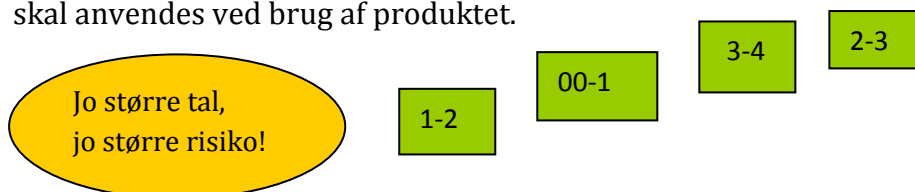


Det er årstallet for ikrafttræden af den bekendtgørelse, efter hvilken kodennummeret er fastsat, der skal angives sammen med kodennummeret.

**Tallet før bindestregen** er en angivelse om faren ved indånding, og vedrører alle de bestanddele, der kan fordampe. Dette tal angiver også behovet for ventilation.

**Tallet efter strengen** vedrører alle bestanddele og er en angivelse af faren ved kontakt med hud og øjne eller ved indtagelse (ætsningsfare).

De 2 tal angiver til sammen, hvilke sikkerhedsforskrifter og personlige værnemidler, der skal anvendes ved brug af produktet.



**Før bindestregen** går skalaen fra 00-5.

**MAL- koderne før bindestregen betyder:**

00: vand

0: kan indeholde små mængder af opløsningsmidler.

1: kan indeholde ethanol (sprit).

2: kan indeholde ren ethanol og opløsningsmidler i sammensætning.

3: kan indeholde ren petroleum og terpentin i sammensætningen.

4: kan indeholde ren xylen eller acetone i sammensætningen.

5: kan indeholde ren toluen, triclorethylen eller cellulosefortynder.

Produkter med mineralsk terpentin har kodetallet 2- eller 3-, cellulosefortynder har tallet 5-.



## Skadeservice: Sikkerhed

Efter bindestregen går skalaen fra 1-6.

**MAL- koderne efter bindestregen betyder:**

Sikkerhedsregler

**00-1** 1993

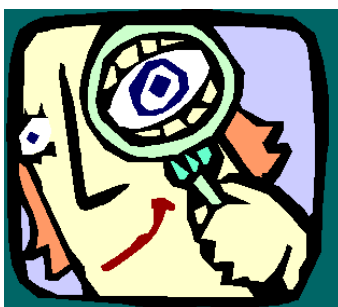
- 1: Produkter uden nævneværdig risiko, men med risiko ved indånding af spraydampe, støvskyer m.m.
- 2: Produkter med risiko ved indtagelse og indånding af spraytåger, støvskyer m.m. men uden risiko ved kontakt med øjne og hud.
- 3: Produkter med risiko ved kontakt med hud og øjne og ved indånding af spraytåger, støvskyer m.m.. Der kan også være risiko for allergisk reaktion.
- 4: Produkter med risiko for ætsning.
- 5: Produkter med risiko for fremkaldelse af stærkt allergisk reaktion med kontakt med hud eller produkter med risiko ved kontakt med hud og øjne.
- 6: Produkter med et indhold, der er giftigt ved kontakt med hud og øjne og ved indånding af spraytåger, støvskyer m.m., samt ved indtag i små mængder.

Produkter med fortyndet syre har tallet -3 efter stregen.  
Ætsende produkter har tallet -4 efter stregen.  
Allergifremkaldende produkter mærkes med -5 eller -6.

### Personlige værnemidler og brug af kodemærkede produkter:

Flere forhold har indflydelse på hvilke personlige værnemidler, der skal anvendes. Det afhænger af bl.a. af

- den metode, der skal anvendes (f.eks. manuel udlægning eller brug af sprøjte?).
- er det udendørs eller indendørs, er der mulighed for ventilation?
- er det en lille eller stor flade, der skal afrenses?



Billede: Idebank

**Hav styr på kemikalierne:**

**Hold orden!**

**Omhæld ikke på uoriginal emballage!**

**Bland ikke kemikalier!**

**Overhold doseringen!**

**Husk værnemidler!**

**Opbevar kemikalierne forsvarligt!**



### 5. Arbejde i højden

Hvert år sker der arbejdsulykker på grund af fald fra en stige eller fra et stillads.

Forebyggelse er meget vigtig for at undgå ulykkerne.

Alle, der arbejder i højden bør være deres **egen arbejdsmiljørepræsentant** inden der kravles op, og i hele arbejdsprocessen derefter.

#### 5.1 Brug af Stiger

Sikkerhedsnorm for stiger:  
DS/INSTA 650 eller EN131



Billede: Idebank

AT- vejledning”  
”Brug af  
transportable  
stiger”

#### Lovpligtigt eftersyn af stiger:

Stiger skal i henhold til arbejdstilsynets krav undersøges grundigt efter leverandørens anvisning. Det skal normalt ske mindst en gang om året.

Der skal føres en dokumentation for stigeeftersynet.

Det kan være et register over virksomhedens stiger – en stigelogbog.

Heri fremgår hvert enkelt stiges stamdata, og en registrering af resultatet af den udførte stigekontrol.



Foto: Hanne Kruse

Hver stige skal være nummereret, både i stigelogbogen og på selve stigen.

Hver enkelt stige mærkes med en stigekontrolmærkat, som viser at stigen er kontrolleret og godkendt, og hvornår der skal føres tilsyn med den pågældende stige igen.

Der skal kontrolleres om stigen er korrekt mærket, om der er en brugsanvisning og om stigen er korrekt behandlet.



## Skadeservice: Sikkerhed



### Arbejdstilsynets krav til opbevaring og vedligeholdelse af stiger:

- Løse stiger, der ikke er i brug skal opbevares, så de ikke udsættes for unødvendige påvirkninger f.eks. vejrliget eller stærk varme, og altid i henhold til leverandørens anvisning.
- Stiger skal repareres på forsvarlig og sagkyndig måde efter leverandørens anvisning.
- Træstiger må, bortset fra udvendige vangesider, ikke males, men bør behandles med klar lak, transparent farve eller lign.

### En stige er et teknisk hjælpemiddel og omfattes af arbejdstilsynets regler om indretning af tekniske hjælpemidler.

Ved levering (salg, udlejning eller udlån) af en stige, skal der medfølge en dansk brugsanvisning!

### Gode råd om stigearbejde:



Tegning: AT

- Tjek altid, om stigen er i orden, f.eks. at trinene ikke er i stykker.
- Stil stigen på et jævnt og fast underlag.
- Stigen skal være sikret mod udskridning.
- Stil stigen op med den rigtige hældning, normalt 75°.
- Der skal være en fodmand, hvis stigen er over 5 meter lang og ikke er fastgjort.
- Brug fodtøj med skridsikker sål og som sidder godt fast på foden. Træsko er ikke hensigtsmæssigt fodtøj.
- Kom ikke nærmere stigens top end stående på stigens 3 øverste trin.
- Arbejd kun undtagelsesvis i mere end 5 meters højde (krav om fodmand).
- Arbejd max. 30 minutter på stigen ad gangen.  
Den sammenlagte tid som stigen bruges, må ikke overstige 1/3 af den daglige arbejdstid
- Kun en person ad gangen på stigen.  
På dobbelstiger/wienerstiger max. en person på hver side.
- Bær kun lette og håndterlige ting på stigen.
- Brug kun redskaber og værktøj, der kan håndteres med en hånd.
- Brug ikke metalstiger, hvis der er fare for berøring med strømførende elektriske ledninger og dele. Dette gælder også stiger af træ med fritliggende metalforstærkning i vangerne.
- Sæt ikke stigen op foran døre, porte, eller lign, medmindre disse er sikret i åben tilstand, er låst eller bevogtet. Vinduer kan også risikere at blive åbnet.
- Flyt stigen efter arbejdet, så det ikke er nødvendigt, at række mere end en armlængde ud fra stigevangen.

Undgå ulykken!

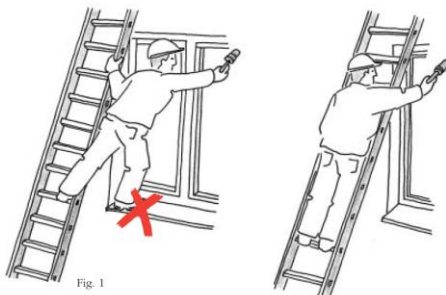
Fald ikke ned!



Eget foto



Vær obs. på rækkeafstanden:



Tegning: AT



Foto: Hanne Kruse

**Er stigen blevet kontrolleret?**

**Hvad står der i brugsanvisningen?**

**Hvad betyder piktogrammerne, der står på stigen?**

**Hvad blev der af den stige, som blev kasseret?**

**Bliver stigen brugt til andet end det, den er godkendt til?**

Ved arbejde i længere tid i højden, bør stillads eller lift bruges i stedet for stige!

## 5.2 Stillads

Der skal vurderes på, om det vil være mere sikkert at udføre arbejdet på et stillads frem for en stige.

Stilladset giver en arbejdsplatform, hvor det er muligt at have begge hænder frie til arbejdet, når den ene hånd ikke skal bruges til at holde fast på stigen.

På et stillads er det muligt at have en mindre fastlåst arbejdsstilling end ved at stå på en stige, hvor det kan give smerter i ben, ryg, arme, nakke og skuldre at holde balancen. Det kan også give trætte og ømme fødder at stå på en stige især på grund af stogens smalle trin.

**Opstilling af stillads:**



Foto: Hanne Kruse

Opstilling, ændring af opstilling og nedtagning af stillads **højere end 3 meter**, må kun foretages af personale, der har gennemgået en særlig uddannelse eller som på grund af deres faglige uddannelse er kvalificeret til at opstille den pågældende stilladstype.

Opstilling, ændring af opstilling og nedtagning af stillads **lavere end eller på 3 meter**, må kun foretages af ansatte, der har modtaget en særligt fyldestgørende instruktion.





### 5.3 Faldsikring

Hvis arbejde i højden ikke på anden måde kan planlægges, tilrettelægges og udføres forsvarligt skal der bruges faldsikring.

Der findes 2 typer af udstyr:

- a) faldsikring, der opfanger personen, der falder
- b) faldsikring, der hindrer personen i at falde.

På AMU uddannelsen "Faldsikring" undervises der i, hvordan udstyret skal bruges, og faldsikringsudstyret afprøves i praksis.

*Yderligere informationer - se arbejdstilsynets meddelelser:*

[www.at.dk](http://www.at.dk)

- om faldsikring

- om gennemstyrtningsfare på bygge og anlægspladser m.v.

## 6. Manuel håndtering - Løftearbejde

Ved manuel håndtering forstås løft, bæring, skub, træk og lign.

For at begrænse det manuelle løftearbejde, skal der, hvor det er muligt, anvendes tekniske hjælpemidler.



Billede: Idebank

De fleste skader på kroppens bevægeapparat er forårsaget af manuel håndtering.

Skaderne kan være pludselige løfteskader, nedslidningsskader eller ulykker.

Overbelastninger kan f.eks. ske ved:

- Opsætning af affugtere.
- Håndtering af maskiner.
- Håndtering af afdækningsplader.
- Nedpakning af løsøre.
- Løft af flyttekasser.
- Flytning af møbler.



Foto: Hanne Kruse





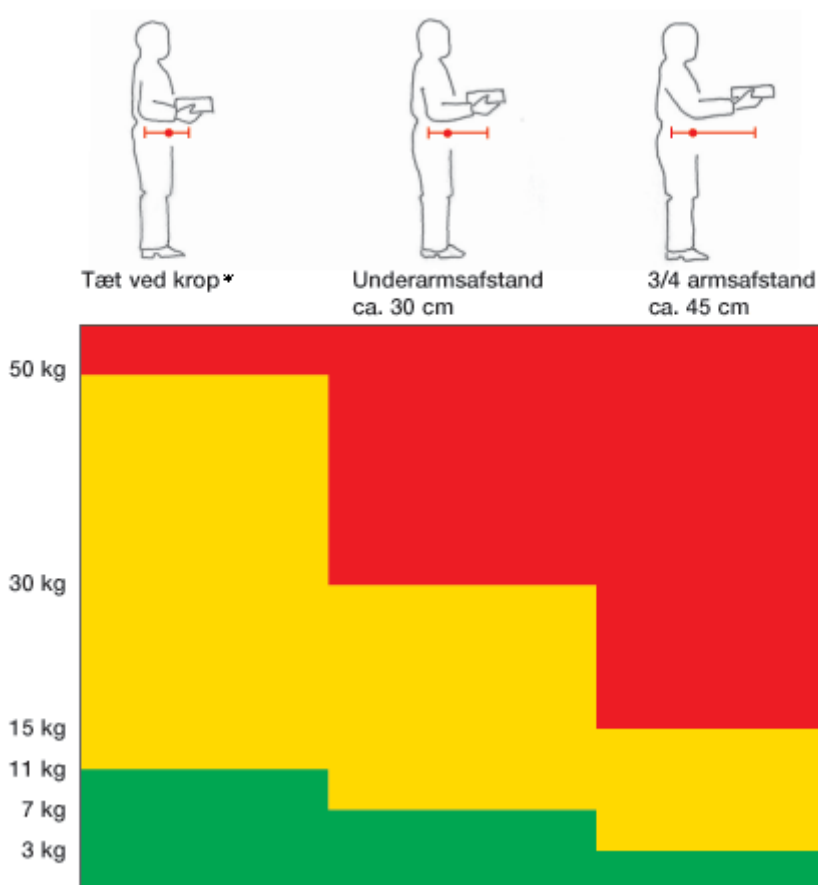
## Skadeservice: Sikkerhed

Skaderne kan forekomme i kroppens led, muskler og sener og giver især ryg og skulderskader.

Et løft er tungt, når det indebærer risiko for helbredsskader.  
Løft af byrder på under 3 kg vurderes normalt ikke som tunge løft

Belastningen på kroppen stiger, jo tungere byrden er, jo større rækkeafstanden er, jo hurtigere man løfter byrden.

Ved vurderingen af et løft tages der udgangspunkt i byrdens vægt og dens afstand fra ryggen under løftet (rækkeafstand)



Det røde område: Løft, hvis belastning anses for sundhedsskadeligt.

Det gule område: Løft, hvor de forhold løftet udføres under, skal vurderes. Det skal tages i betragtning i, hvor høj grad løftet kan udføres med korrekt løfteteknik. Løftehøjde, løftehyppighed, varighed, personens fysiske forudsætninger og eventuelle forværende faktorer, skal også vurderes. I den øverste del af det gule område er løftet kun acceptabelt, hvis det udføres under optimale forhold.

Det grønne område:  
Her vurderes, at belastningen ved løftet normalt ikke medfører sundhedsrisiko.



## Skadeservice: Sikkerhed

### Løft over 30kg er sundhedsskadeligt.

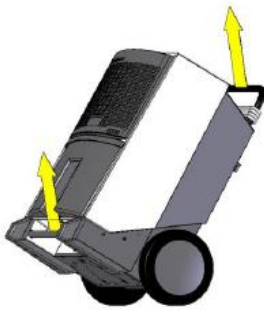
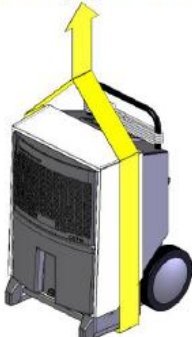
Derfor bør der anvendes hjælpemidler i form af sækkevogne, kørehunde, og andet løftegrej. Det kan være en fordel at være to om at bære, f.eks. ved håndtering af affugtere, og der kan anvendes bæreseler.

De tungeste affugtere kan veje over 40 kg.

Det skal undgås, at håndtering af affugtere giver sundhedsskadelige påvirkninger, også når der skal opsættes affugtere i f.eks. en kælder eller når affugteren skal op af trappen i 5. sals højde.

Affugteren kan flyttes af to personer eller ved hjælp af en kran. Se nedenstående anvisninger:

Vær opmærksom på lokalt gældende arbejdsmiljøregler ifm. løft!

2 personer	Talje/kran
Løft én person ved hver af pilene:	Løft ved hjælp af løftestrop
	

Billeder: Dantherm



Vær obs. på  
løfteteknikken!

Foto: Hanne Kruse

Hvis byrden skal bæres, nedsættes grænsen for maksimal vægt i gult område til

- Tæt ved kroppen ca. 20 kg
- I underarms afstand (ca. 30cm.) ca. 12 kg
- I  $\frac{3}{4}$  arms afstand ca. 6 kg

Bæring på ujævnt, vådt og fedtet underlag er særligt risikabelt.

For bæring af byrder skal der findes egnede hjælpemidler, hvis afstanden overstiger 20 meter og/eller byrden vejer mere end 20kg.



### Opskriften på god løfteteknik

1	Gå tæt hen til det, der skal løftes (byrden).
2	Stå front mod det, der skal løftes i bred /skridtstående stilling.
3	Vurder byrdens vægt, og hvor godt den kan holdes fast.
4	Sørg for et godt greb i byrden, og at der er god plads.
5	Bøj i knæ- og hoftelod og hold ryggen afbalanceret ved at spænde ryg og mavemuskler.
6	Løft byrden roligt ved at strække knæ og hoftelod.
7	Hold byrden ind til kroppen med let bøjede albuer.
8	Løft og bær byrden midt foran kroppen eller fordelt ligeligt mellem begge hænder.
9	Vrid ikke i kroppen, når der løftes, flyt i stedet fødderne. De 3 næser skal vende samme vej (næse og skonæser)

Pas på ryggen!

Undgå løft over skulderhøjde og under knæhøjde.

Undgå vrid!

Husk:

at nogle løft kan være for tunge

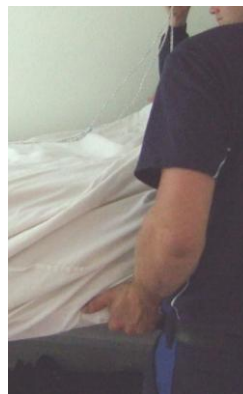


Foto: Hanne Kruse



## Skadeservice: Sikkerhed

---

### Flyttekasser:

Afhængig af størrelsen, kan der være krav om, hvor mange flyttekasser, der må sættes oven på hinanden.

Det kan være angivet til max **3 flyttekasser** for at undgå løft over skulderhøjde!

### God ergonomi i arbejdet

- er vigtigt for at forebygge arbejdsulykker!

### Forebyg også at andre kan komme til skade!

### Hold orden!



Billede: Idebank



### 7. Maskinsikkerhed

Maskiner og el-værktøj, der er indkøbt efter den 1.januar 1995 skal være CE mærket.



Foto: Hanne Kruse

Nye maskiner skal leveres med en brugsanvisning på dansk.

Ved brug af maskiner og el-værktøj udendørs skal ledninger, stikpropper og stikdåser kunne tåle hård belastning, fugt og olie, stikpropper/dåser bør være af slagfast plast (rød eller rød/grøn type).

#### Teknisk eftersyn:

Enkelt isoleret værktøj skal tilsluttes jordledning.

Der skal udføres eftersyn af sagkyndig mindst hver 2.måned.

For dobbelt isoleret værktøj og maskiner gælder, at de skal efterses hver 6.måned.

#### Mærkeplade:



Foto: Hanne Kruse

Maskinerne skal være forsynet med en mærkeplade, hvor på der gives informationer om maskinernes driftspænding, effekt, frekvens og godkendelsesmærker.

Maskinens beskyttelsesgrader i forhold til støv og fugt/ vand kan være angivet ved hjælp af kaplingsklasser f.eks. IP44. Fabrikantens navn skal også være angivet på maskinen.



Billede: Idebank

#### Ved brug af maskiner:

- Læs brugsanvisningen.
- Få instruktion.
- Hav strømmen afbrudt ved af- og påmontering af udstyr.
- Tjek ledningen for skader.
- Undgå at ledning og stik ligger i vand.
- Hold ledningen fri af maskinens roterende dele.
- Afbryd strømmen, når maskinen forlades.



### Kabelruller:

Ved brug af kabelruller:

- husk at rulle ledningen helt ud.



Foto: Hanne Kruse

**Forlængerledninger:** skal være hele og kraftige

### Ekstrabeskyttelse af maskiner:

En maskine med denne type stik har ikke jordforbindelse i en dansk stikkontakt. Derfor skal der bruges en adaptor, ellers skal stikket skiftes til en stikprop med jordforbindelse.

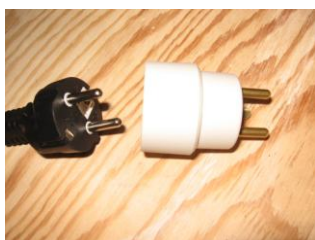


Foto: Hanne Kruse

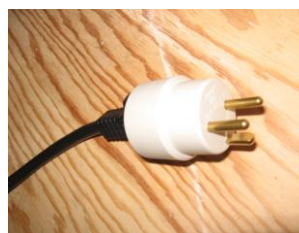


Foto: Hanne Kruse

Sker der en skade på en ledning, så sæt en seddel på maskinen, og videregiv besked til rette person om, at maskinen skal repareres.

### Fejlstrømsafbrydere HFI eller HPFI.

Fejlstrømsafbrydere registrerer om den strøm, som passerer ud i installationen og den strøm, der kommer tilbage, er af samme størrelse.

Er den ikke det, så bliver den manglende elektriske strøm ledt til jord f.eks. gennem en person på grund af fejl i et elektrisk apparat eller i den elektriske installation.

I sådanne tilfælde vil HFI eller HPFI afbryderen straks afbryde strømmen.

En fejlstrømsafbryder beskytter personer mod farlige fejlstrømme fra elektriske apparater eller installationer. Opstår der en fejlstrøm af en vis størrelse, kobler relæet ud i løbet af en brøkdelen af et sekund.

### HPFI relæ giver en højere beskyttelse end HFI relæ.

HFI: Højfølsom fejlstrømsafbryder

HPFI: Højfølsom fejlstrømsafbryder, beskytter også hvis der er fejl i pulserende jævnstrøm (disse strømme findes i brugsgenstande med elektriske styreapparater som f.eks. vaskemaskiner).

I nye boliger er der krav om fejlstrømsafbrydere af typen HPFI.



Billede: Idebank



## Skadeservice: Sikkerhed

---

### Elektrisk effekt.

Maskinens og elværktøjets ydeevne eller effekt opgives i watt/W.

1 = 1000W.

Den elektriske effekt er afhængig af både spænding som strøm.

Watt = spænding  $\times$  strøm

Watt = Volt  $\times$  Ampere, skrives også som  $W = V \times A$

Strømforbruget kan beregnes.

Eksempel: en maskine bruger 1000W med en tilsluttet spænding på 230 volt.

Strømforbruget er 1000 divideres med 230 = 4,35A.

Sikringernes størrelse i ampere kan aflæses på sikringen, f.eks. er en sikring på 10A rød, en 16A er grå.

Det er vigtigt i forbindelse med f.eks. opsætningen af affugtere, som har et højt strømforbrug, at være opmærksom på om, der er fare for overbelastning af installationen.

Hovedregel:

Der må kun skiftes sikring en gang, uden at der kan påvises en årsag til at sikringen sprang.

Dette gælder også for automatsikringer, den nye slags sikringer, hvor der ikke er noget, der skal skiftes:

Her tændes der for sikringen igen, når den er sprunget.

Årsagen behøver ikke at være overbelastning, men kan også være fejl i den faste installation eller en defekt brugsgenstand/maskine.



Billede: Idebank



### 8. Psykisk arbejdsmiljø

Et godt psykisk arbejdsmiljø er en afgørende forudsætning for god trivsel.

Psykiske belastninger kan medføre sygdomme, som er stressrelaterede, f.eks. hjerte-kar lidelser, specielt hvis det belastende arbejde står på over længere tid. Derfor skal man forebygge, at arbejdet er psykisk belastende.

Det psykiske arbejdsmiljø i skadeservicebranchen kan påvirkes af mange faktorer f.eks.



Billede: Idebank

a) **Vold og trusler om vold:**

Udførelse af skadeservicearbejde forgår mange forskellige steder og miljøer omgivet af mange forskellige typer af mennesker.

Der kan forekomme episoder med "besværlige" personer, der med deres adfærd mobber, chikanerer eller truer med eller måske udsætter skadeservicemedarbejderen eller materiel / bil for vold og hærværk.

Det kan betyde, at der i visse distrikter kan gælde særlige interne regler for hvordan opgaven bedst kan løses, hvor mange der tager med på opgaven m.m.

b) **Natarbejde og skiftende arbejdstider.**

Hvis man arbejder om natten forstyrres kroppens biologiske døgnrytme. De fleste af kroppens biologiske funktioner har en bestemt døgnrytme, som betyder at niveauet for den enkelte funktion er højest om dagen og som regel lavest om natten.

Ved vagtudkald om natten er det især søvnrytmen og indtagelse af måltider der udfordres. Ligeledes kræver skiftende arbejdstider god forståelse fra den enkeltes familierelationer og deres private planlægning.

c) **Mobning:**



Billede: Idebank

Mobning er en form for chikane på arbejdspladsen.

Drilleri kan udvikle sig til mobning, når en eller flere koncentrerer sig om altid at ramme den samme person, og vedkommende ikke kan stoppe mobningen.

En "rå og kærlig tone" kan udvikle sig til mobning, f.eks. når man udsættes for gruppepres. I værste fald kan mobning gøre kollegaen alvorlig syg.

Nogle af symptomerne kan være mistet selvtillid og forringelse af arbejdsevne.

**En arbejdsmiljørepræsentant eller tillidsrepræsentant og leder bør drage omsorg for problemet og tale med den ansatte og dennes kolleger og medvirke til en løsning.**





### 9. Personlige reaktionsmønstre

I skadeservicebranchen kan der være arbejdssituationer, hvor arbejdet indebærer at der skal løses opgaver på steder, hvor mennesker har været udsat for alvorlige ulykker. De skadelidte kan være bange, utrygge og være i chok f.eks. efter at deres hus er totalt nedbrændt. Dette gør det nødvendigt, at situationerne håndteres med høj grad af situationsfornemmelse og professionalisme. På et skadested kan synet og lugtene, omfattende ødelæggelser m.m. være en traumatiserende oplevelse.



Billede: Idebank

Eksempler:

- Brandskadesager, hvor en person er indebrændt
- Rengøring efter dødfunden person, som ingen har savnet i flere uger
- Rengøring efter personer, der har begået selvmord

Disse oplevelser kan fremkalde stærke reaktioner. Dette kan resultere i forskellige symptomer såsom svimmelhed, stærk kvalme, opkast, rystelser over hele kroppen eller handlingslammelse. Disse og andre reaktioner kan indtræde akut eller senere, og udvikle sig.

Det er forskelligt, hvad folk kan klare. Det er vigtigt, at kolleger og ledelse har forståelse herfor.

Tanker, følelser og reaktioner er vigtige at tale igennem, så der kommer ord på oplevelsen. Dette kan medvirke til en fælles og individuel forståelsesramme for hændelsen.

En **debriefing** er at bearbejde en voldsom hændelse.

Debriefing involverer, den gruppe af medarbejdere, der har overværet eller været part i en voldsom hændelse. Dette kan foregå internt i skadeservicefirmaet eller som en formaliseret krisepsykologisk assistance med professionel hjælp fra psykologer.

En debriefing har til formål at minimere skadevirkningerne efter en voldsom hændelse f.eks. psykiske men`.



Billede: Idebank



### 10. Smiley og arbejdsmiljøcertificering

På arbejdstilsynets hjemmeside [www.at.dk](http://www.at.dk) gives offentligheden mulighed for at følge med i, om en virksomhed har en rød, gul eller grøn smiley indenfor arbejdsmiljøområdet.



<b>Grøn smiley</b>	Virksomheden har ikke noget udestående med arbejdstilsynet.
<b>Gul smiley</b>	Virksomheden har fået et straks påbud, et påbud med frist, en afgørelse om psykisk arbejdsmiljø eller en afgørelse uden påbud.
<b>Rød smiley</b>	Virksomheden har fået et forbud eller et rådgivningspåbud.

#### Arbejdsmiljøcertificering



Tegning: AT

En krone smiley viser, at virksomheden har et anerkendt arbejdsmiljøcertifikat.

Virksomheden har også gjort en ekstraordinær indsats for at sikre en høj arbejdsmiljøstandard.

#### **Straks påbud:**

Virksomheden kan få et strakspåbud, hvis der er tale om et alvorligt arbejdsmiljøproblem. Et straks påbud indebærer, at fejlen skal udbedres med det samme.

Virksomheder, der får et straks påbud, kan få lov til at løse problemet midlertidigt, indtil det er muligt at løse problemet.

#### **Påbud med frist:**

Virksomheden kan fortsætte produktionen, men den skal finde en permanent løsning på problemet inden fristens udløb.

#### **Rådgivningspåbud:**

Et rådgivningspåbud er et påbud til en virksomhed om at bruge en autoriseret arbejdsmiljørådgiver til at hjælpe med at løse et eller flere arbejdsmiljøproblemer.

#### **Forbud:**

Hvis der er overhængende og betydelig fare for medarbejderne eller andres sikkerhed kan virksomheden få et forbud mod at fortsætte arbejdet. Forbudet indebærer, at arbejdet skal stoppes øjeblikkeligt, og at det ikke må genoptages, før det kan udføres fuldt forsvarligt.